

וילך

וואָס ווערט געבראַכט אין טור וש״ע⁴ — („פתג המלך”⁵), „ב״ג המלך פת וילך” (אָ ווען ראש השנה „המלך”⁶) איז חל ביום ב׳ אָדער ביום ג׳ בשבוע, ליענט מען וילך באַזונדער) — ווי דער מגן אברהם⁷ טייטשט עס אָפּ „פת וילך, פירוש מלשון⁸ פתות אותה פתים שמחלקים נצבים וילך לשתיים: „פת” איז פון לשון „פתות אותה פתים” — מ׳צעברעכט איין חלה ורקיט אויף טיילען — אזוי אויך „פת וילך”, אָ „מ׳ברעכט אָפּ”, מ׳טיילט אָפּ וילך פון נצבים⁹].

און וויבאַלד אָ יעדע סדרה האָט אַ תוכן כללי (וואָס מיט דעם טיילט זי זיך אויס פון אַלע סדרות), איז מובן, אָ נצבים און וילך האָבן ביידע איין תוכן כללי. דאָס הייסט: ניט נאָר איז אין זיי פאַראַן אַ געוויסע נקודה משותפת וואָס צוליב דעם קענען זיי נתחבר ווערן יחד (ע״ד ווי עס איז ביי אַלע סדרות המתחברות¹⁰), נאָר נאָכמער: ביידע האָבן אין זיך איין און דעם זעלבן ענין בעיקר.

א. בנוגע די סדרות נצבים וילך, זאָגט דער רס״ג¹: ומהן (פון די נ״ג פרשיות התורה) פרשה המתחלקת לשתיים ונקראת בשתי שבתות אם יש צורך בכך, והיא אתם נצבים הנחלקת בוילך משה.

פון דעם דיוק הלשון „פרשה המתחלקת לשתיים”² — ניט ווי ער זאָגט ביי די אַנדערע סדרות המתחברות „שמונה מהן מצטרפות לפעמים שתיים שבתים ביחד ונקראות בארבע שבתות” — איז מוכח, אָ נצבים און וילך זיינען בעצם איין סדרה³, נאָר לפעמים צעטיילט מען איר אויף צוויי (ניט ווי די אַנדערע „שמונה” סדרות המתחברות וואָס די מצטרפות זיינען בעצם צוויי באַזונדערע „שתיים”) סדרות, נאָר לפע-מים ליענט מען ביידע צוזאַמען אין איין (שבת).

[אזוי איז אויך משמע פון דעם סימן

(1) בסדורו „קריאת התורה”.

(2) וכמפורש שם אח״כ: שפרשת אתם נצבים אינה מחולקת כ״ מחלקים את הפרשה הזאת וקוראים חצ״י כו. וכן מוכח בספר האורה לרש״י הל׳ ספר תורה, ע״ש. וכן משמע מלשון האבודרהם (סדר הפרשיות וההפטרות), ופרשה זו אחרונה . מתחברת בו ומתפדת. ולהעיר ג״כ שברמב״ם סדר תפלות לא נזכרה פ׳ וילך (והפטורה שלה). ואכ״מ.

(3) שזה אחד מהתירוצים למה מונים ג״ן סדרים דאורייתא — אף שלכאורה מספרם נד — כי נצבים וילך הם פרשה אחת (יחידא — נצויא לוח״ב ר׳, ב. שם הגדולים מ׳ ספרים אות ג בסופו. דבש לפי מ׳ פ אות ג. וראה בהמצויין בניצוצי זהר לוחיא קד, ב). ולהעיר ג״כ, שבחומשים שלנו, הסימן בסוף פרשתנו למספר הפסוקים הוא — „אדני” (ע׳ פסוקים — המספר של נצבים וילך יחד).

(4) א״ח סתב״ח ס״ד. מחזור ויטרי ס״י ש.נ. אבודרהם שם. בעה״ט ריש פרשתנו. וראה ספר האורה שם.
(5) לשון הכתוב — דניאל א, יג. שם, טו.
(6) ראה מחזור ויטרי שם. אבודרהם שם. מגיא שם סק״ה. פרי״ח שם.
(7) שם. פרי״ח שם. מחזור ויטרי שם („פת וחילק פרשת וילך. מלשון פתות אותה פתים”). אבודרהם שם.
(8) ויקרא ב, ו.
(9) ראה גם בהמצויין בניצוצי זהר שם.
(10) ראה בארכה לקו״ש ח״ח ע׳ 380-1 ובהערות שם.

ובמילא, איז דער ביאור אין די צוויי נקודות הנ"ל בנוגע צו נצבים און וילך (א) אז זיי האבן איין תוכן און (ב) אז צוזאמען דערמיט האט פ' וילך און עילוי אויף פ' נצבים וועט זיין פארשטאנדיק לויט דער הסברה, אז אויך אין דעם ענין פון ראש השנה ויום כיפור, זיינען דא די צוויי נקודות האמורות:

ראש השנה און יום כיפור זיינען איין ענין — איין המשך¹⁶, ביז אז יום כיפור ווערט אנגערופן ראש השנה¹⁷; לאידך אבער האט אין זיך יום כיפור א יתרון לגבי ראש השנה¹⁸ — „בראש השנה יכתובו וביים צום כיפור יחתמו“¹⁹, אז יום כיפור איז דער גמר וחותם פון ראש השנה²⁰.

[און ווי דאס שפיגלט זיך אויך אפ אין הלכה: יום כיפור ווערט אנגערופן ר"ה (אויך) דערפאר וואס ער איז ר"ה לייב-לות²¹ — און דער דין²² איז, אז די יציאה פון עבדים לחירות ביובל איז אין אן אופן, וואס „מריה עד יוה"כ לא היו עבדים נפטרין לבתיהן ולא משתעבדין לאדוניהם . . כיון שהגיע יוה"כ . . נפטרו עבדים לבתיהן“;

זעט מען אין דעם צוויי נקודות: דער ענין היציאה לחירות איז איין נקודה; לאידך אבער איז די נקודה גופא איינ-געטיילט אין צוויי זמנים — די התחלת היציאה (לא משתעבדין) איז אין ר"ה,

אעפ"כ, פון דעם גופא וואס לפעמים לייענט מען פ' וילך אין א באזונדער שבת, איז מובן, אז צוזאמען דערמיט וואס ביידע סדרות האבן איין תוכן, איז פונדעסטוועגן פאראן א חילוק ווי דער ענין גיט זיך ארויס אין יעדן פון די צוויי סדרות; און נאכמער: וויבאלד אז פ' וילך קומט נאך פ' נצבים, דארף מען זאגן אז אין וילך איז דא אן עילוי (אין דעם ענין) אויף נצבים, ביז אן עילוי שלא בערך (וואס דעריבער ווערט זי געלייענט, לפעמים, אין א באזונדערן שבת)¹¹.

ב. פרשה נצבים לייענט מען אלע-מאל פאר ראש השנה¹², און ווי דער אלטער רבי¹³ איז מבאר די שייכות פון „אתם נצבים היום כולכם וגו'“ צו ר"ה¹⁴ (וכדלקמן סעיף ג'); משא"כ פ' וילך, וואס בעת זי איז אפגעטיילט פון פ' נצבים ווערט זי געלייענט אינעם שבת נאך ר"ה און פאר יום כיפור, און דאס איז א הוכחה, אז דער תוכן פון פ' וילך איז שייך (אויך) צו יום כיפור¹⁵.

(11) גם כשקראין אותן בשבת א' מובן שיש עילוי ב' וילך על פ' נצבים — כי מעלין בחדש אבל מזה שנק' (לפעמים) בשבת אחרת מוכח שיש בה גם עילוי שלא בערך. ובפרט שנקראת לאחר ר"ה של שנה חדשה, „שירד“ (אז) אור חדש עליון יותר שלא ה' מאיר עדין מימי עולם כ"ה (אגה"ק סי"ד).

(12) תודיה ראש ודיה קללות מגילה לא, ב. רמב"ם הל' תפלה פ"ג הי"ב. טושו"ע שם. לקרית ר"ם נצבים.

(13) לקרית שם. וראה לבוש ארץ שם: ואתם נצבים לעולם קורין קודם ר"ה מפני שיש בה ענייני תשובה.

(14) דהיום דא ר"ה (זח"ב לב, ב (ועוד) וברמ"ז שם).

(15) ע"פ המבואר בפנים מתורץ בפנימיות הענינים זה שחילקו נצבים וילך ולא מטרימ אף שהן אוכות יותר (ראה תודיה קללות הנ"ל. ספר האורה שם. ועוד).

(16) ראה זח"ג ק, ב.

(17) יחזקאל מ, א. תודיה ואת נדרים כג, ב.

ראש סוף יומא. ועיין לקרית ר"ה נח, א. סד, א.

(18) ראה לקרית ר"ה סד, א (בפ' בינים השלישי יקימנו גו'). המשך תרס"ז ע' תקמ"ג. וראה עטרת ראש שער יוה"כ פ"א. ובכ"מ.

(19) פיוט ונתנה תוקם. וראה ר"ה טז, א"ב.

(20) ראה המשך תרס"ז ס"ע תקמא ואילך.

(21) ערכין יב, א. ר"ה ח, ב. מפרשים ליחזקאל שם.

(22) ר"ה שם. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י הי"ד.

ד. נאכמער: אויך די מצוות פון דער סדרה — הקהל און כתיבת ספר תורה — זיינען אזעלכע וואס אין זיי איז מודגש די אחדות פון אידן:

די מצוה פון „הקהל את העם“²⁷ נעמט ארום אלע אידן גלייך, און אונטערשייד — „האנשים והנשים והטף“²⁸ וגרך גו' — (וואס אזא אחדות געפינט מען ניט ביי קיין אנדערע מצוה). און דערפאר ווערט עס אנגערופן „הקהל“ — ווייל דער מושג פון „קהל“ באדייט, אז די פארזאמלטע זיינען (ניט נאר א צירוף פון ריבוי פרטים, נאר זיי זיינען) פאראייניקט אין איין נייער מציאות — „קהל“²⁹.

דערמיט ווערט פארענטפערט א תמי אינעם ענין פון „הקהל“ — וואו די קריאה בתורה דארף זיין דורכן מלך³⁰

און דער גמרא היציאה (נפטרים לבתיהן), וואס דאס איז דער עיקר, איז ביום הכיפורים].

ג. די שייכות פון „אתם נצבים היום וגו'“ צו ראש השנה³¹, איז דער אלטער רבי מבאר³²: ראש השנה איז דער זמן פון „תמליכוני עליכם“³³, און ווי אזוי ווערט אויפגעטאן דער „ויהי בישראל מלך“³⁴ (דער „תמליכוני עליכם“) — „בהתאסף ראשי עם“³⁵, ווען „כולם מתאספים יחד להיות לאחדים כאחד“³⁶, וואס דאס איז דער ענין האחדות פון אידן. און דאס איז דער תוכן כללי פון „אתם נצבים היום כולכם לפני ה' ראשיכם שבטיכם וגו' שואב מימך“ — אז ניט קוקנדיק אויף די חילוקי מדריגות וואס זיינען פאראן ביי אידן, שטייען זיי אבער „כולכם — אלע ווי איינס — לפני ה' אלקיכם“.

אט דער ענין — די אחדות פון אידן — איז אויך די נקודה כוללת פון פ' וילך: די סדרה הויבט זיך אן מיט „וילך משה גו' אל כל ישראל“ — וואס דער דיוק הלשון „כל“³⁷ ישראל מיינט צו מדגיש זיין, אז ס'איז איין הליכה און דיבור צו אלע אידן בשווה; און אויך בסיום הסדרה ווערט געזאגט „וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה גו'“ — צו גאנץ קהל ישראל כאחד.

(23) ראה לעיל ע' 281 — השייכות בין ריה לטיוס פ' נצבים.

(24) ריה טו, סע"א. שם לד, ב.

(25) לשון הכתוב ברכה לג, ה. וברשי:

בהתאספם יחד באגודה אחת. . . הוא מלכם כו'.

(25*) לקיט נצבים שם פ"א. וראה המשך ריה

חשיג פ"ב.

(26) אף שאינו בשוה ממש ל„כולכם דפ' נצבים (שכולל גם טף) וכן לכל בני המחוייבים במצות

הקהל או במצות כתיבת ספר (ראה לקמן בפנים),

אבל בכלם הדגשת הכלל (והאחדות).

(27) פרשתנו, לא, יב.

(28) ובפרט לפמ"ש במניח (מצוה תריב) ד"טף היינו משנולד (וראה רמב"ן ואוה"ח פרשתנו שם, יג. כלי יקר שם, יב. חדא"ג מהרש"א חגיגה ג, א י). ושם, דגם טף שאינו שייך לשום מצוה כשיגדל שייך להקהל. וראה בארוכה לקמן ע' 363 ואילך.

(29) ראה ויקרא ד, יג ואילך. מרדכי (יבמות נז, א) קהל גרים לא איקרי קהל. ועוד. וראה בהמצוין לקמן הערה 67.

(30) סוטה מא, א (במשנה). הובא ברש"י פרשתנו שם, יא. רמב"ם הל' חגיגה פ"ג ה"ג.

ואף להדיעה דגם גדול שבדור קורא (מניח מצוה תריב). ובאזהרות הרס"ג דיבור לא תשא: רב מהיר כו"ם) — הרי זה אם לא ה' מלך (מניח שם). ובביאור הר"פ פערלא לסהמ"צ רס"ג (מ"ע טז. פרשה י"ד) האריך, דקריאת המלך בהקהל היא (מצוה בס"ע והיא) מצות המלך, עיי"ש. וראה לקמן (ע' 326, 366 ואילך), ד"ל שכללות מצות הקהל היא דין על המלך. ואכ"מ.

(*) ומידו"ש ריש חגיגה: אין קטן גדול מספ (בתמי) — משמע, דעכ"פ בלא הגיעו לחינוך קאי.

(**) וברלב"ג פרשתנו התועלת הי"ג: המלך או כהנ"ג או הנשיא כו'. עיי"ש.

און דערפאר „ויראה עצמו כאילו עתה נצטוה בה ומפי הגבורה שומעה“.

און דער ענין אין תורה איז שייך צום מלך דוקא — ווארום די אונטער-ווארפנקייט פון דעם גאנצן פאלק צום מלך איז ניט מצד הכנה והשגה, נאר זייער עצם מציאות (און אלץ וואס זיי האבן) געהערט צום מלך³⁸; וואס דערי-בער איז ער זיי מאחד אין איין מציאות, ער איז „לב כל קהל ישראל“³⁹;

ומהאי טעמא איז ער דער וואס איז קורא בתורה — ער טוט אויף ביי אידן דעם ענין אין תורה וואס איז העכער פון השגה⁴⁰ און איז בשווה ביי גאנץ קהל ישראל.

אויך די צווייטע מצוה פון פ' וילך⁴¹ איז ניט קיין ענין פון לימוד התורה⁴², נאר — כתיבת ס'ת, וואס דאס איז מדגיש אט די שייכות פון אידן צו תורה וואס איז ביי אלע⁴³ גלייך [ע"ד הנ"ל בנוגע צו קריאת התורה בהקהל].

ה. דער חילוק צווישן נצבים און וילך אינעם ענין האחדות פון אידן (וואס

— דלכאורה: לערנען תורה מיט אלע אידן איז א זאך וואס איז שייך צו סנהד-רין³¹, האט די קריאה בתורה ביי הקהל געדארפט זיין דורכן ראש הסנהדרין אדער דורכן אב ב"ד?

נאר דער ביאור אין דעם³²: אין תורה זיינען דא צוויי ענינים:

(א) לימוד התורה, וואו ס'איז נוגע דער ענין ההכנה והשגה — וואס אין דעם זיינען דא חילוקים צווישן „ראשיכם שבטיכם גו'" און די אנדערע סוגים ביי „שובא מימך“;

(ב) קריאה³³ בתורה, וואס קריאה בתורה, אין תורה שבכתב, איז ניט פאר-בונדן דוקא מיט הכנה והשגה³⁴, נאר דאס איז שייך צו אלע אידן בשווה און קיינע חילוקים.

וויבאלד און ביי הקהל ווערן אלע אידן פאראייניקט אין איין מציאות, איז פארשטאנדיק, און דעמאלט איז נוגע דער ענין אין תורה אין וועלכן עס גלייכן זיך אויס אלע אידן³⁵ — קריאה³⁶ אין תושב"כ; און נאכמער — בלשון הרמב"ם³⁷: ס'איז „כיום שניתנה בו בסיני" (וואס מעמד הר סיני האט ארומגענומען אלע אידן באופן שווה)

38 ראה בארוכה לקריש ח"ד ע' 1050. ח"ח ע' 25. ועוד.

39 רמב"ם הל' מלכים פ"ג הל' וראה שו"ת הרשב"א ח"א סקמ"ח. פרשי חוקת כא, כא. ולהעיר מאגה"ק ר"ס כט. וראה לעיל ע' 165 ואילך.

40 ראה רמב"ם הל' חגיגה שם: שהמלך שליח הוא להשמיע דברי הא"ל. וראה סהמ"צ להצ"צ (מצות מינוי מלך בתחילתה) — שמלך ממשיך ביטול בבניי.

41 פרשתנו שם, יט. סהמ"צ להרמב"ם מ"ע יח. חינוך מצוה תריג.

42 ראה בארוכה שאג"א ס"ה לה"ל.

43 ובשאג"א שם שקריט דגם נשים מחויבות בזה. וגם לפי דעת החינוך וכו' (וראה ל' הרמב"ם הל' ס"ת רמ"ז ובסהמ"צ שלו, ובשריף חו"ד רס"ע. ועוד) שפטרות — ה"ז לפי שאינן בכתיבה (ראה מנ"ח שם).

31 ראה רמב"ם ריש הל' ממרים. תדבאר פ"א. ועוד.

32 ראה עוד ביאור — לקריש ח"ט ס"ע 445 ואילך.

33 ראה המשך תעריב ח"ב פ' שסג. ובכ"מ.

34 ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב ס"ב.

35 ומה שאר"ל (חגיגה שם. פרשי פרשתנו שם, יב) דאנשים באים ללמוד וכו' — ראה לקמן בפנים סעיף ח'.

36 ראה רמב"ם (הל' חגיגה שם הל' ו) וגרים שאינן בכיורין חייבין להכין לבם ולהקשיב אזנם לשמוע כו' אפילו חכמים גדולים כו' חייבין לשמוע בכונה גדולה יתרה. ומי שאינו יכול לשמוע מכוין לבו לקריאה כו'.

37 שם.

כיפור ווערט אט די אחדות נתגלה למטה.

און דאס איז אויך דער עליו שלא בערך פון יום כיפור לגבי דעם עליו פון ראש השנה:

די אחדות פון אלע נשמות ישראל אין זייער שורש ומקור איז ניט בדרך חידוש (גמור) און אויפטו, נאר ווייל דארטן איז לכתחילה ניטא קיין ארט אויף פירוד וחילוקי דרגות — ווי אן עיגול „שאין לו בחינת ראש וסוף“⁴⁶;

דער אמת'ער (אויפטו פון) אחדות אין ווען מ'מאכט פון פירוד — אחדות, ווען מ'טוט אויף אחדות דארט וואו עס זיי-נען דא חילוקי מדרגות בפירוד — און דוקא די אחדות פון פירוד דריקט אויס די אמת'ע אחדות פשוטה דלמע-לה, ווארום דוקא פון אחדות הפשוטה

דאס איז זייער תוכן כנ"ל, וועט זיין מובן לויטן אונטערשייד צווישן ראש השנה און יו"כ אין דעם ענין פון „תמליכוני עליכם“: ווי דערמאנט, זיינען ר"ה און יו"כ איין נקודה — דער „תמליכוני עליכם“ פון ר"ה טוט זיך אויף במשך די עשרת ימי תשובה ביז צו זיין שלמות וגמר ביו"כ (און דערפאר זאגט מען „המלך הקדוש“ אלע עשיית)⁴⁷; נאר דער חילוק צווישן זיי איז:

ראש השנה ווערט אויפגעטאן דער „תמליכוני עליכם“ אין שורש ומקור הראשון — דעמאלט איז מען מעורר דעם תענוג ורצון פון עצמותו ית' אין מלוכה, און אידן האבן בכח צו פועל זיין דאס דערפאר וואס זיי זיינען מושרש אין עצמות; און אין די עשיית ווערט (בל' הקבלה) אויפגעטאן דער בנין פון ספירת המלכות, ביז יו"כ, ווען דער בנין המלכות איז בשלימותו, און דער ענין פון „תמליכוני עליכם“ איז דאן מאיר בגילוי למטה⁴⁸.

וויבאלד אז דער „תמליכוני עליכם“ איז מען פועל „בהתאסף ראשי עם“ — דורך אחדות פון אידן — איז פאר-שטאנדיק, אז בהתאם צום חילוק הנ"ל צווישן ר"ה און יו"כ בנוגע „תמליכוני עליכם“ — עדיז איז אויך דער חילוק צווישן זיי בשייכות צו דער אחדות פון אלע אידן:

די אחדות פון אלע אידן אין ראש השנה איז (בעיקר) ווי זייער אחדות איז למעלה — אין שורש ומקור; און יום

46 לקו"ת ד"ה אתם נצבים פ"א.
47 עדמשת' בלקו"ש חיד (ע' 1141 ואילך) החילוק בין „לאחדים“ ו„אחד“ שבלקו"ת שם.
בלקו"ש חיד (ע' 1160 ובהערות שם) שוהו העילוי שבאחדות דתגה"ס על האחדות דר"ה ויו"כ — כי בתגה"ס נרגש החילוקי דרגות דבניי (בהד' מינים — ויקר' פ"ל, יב) ועושין מהן „אגודה אחת“ (ויקר' שם). וראה לקמן הערה 57.
ויל' שהחילוק בין יו"כ וסוכות הוא: האחדות דתגה"ס אינה בעצם מציאות של בניי, ולכן נשאר כ"א סוג בפ"ע (כמשנת בלקו"ש חיד ע' 233 ואילך ובהערה 50 שם. וראה לקמן ע' 354, 359). משא"כ ביו"כ מאיר אמיתית אחדות הפשוטה דלמעלה, שמצד אחדות זו גם הריבוי פרטים גופא נעשה רשות היחיד לייחודו של עולם. (וראה המצויין בהערה הבאה). ומסתם זה גופא נרגש ביו"כ ענין האחדות יותר מהחילוקי דרגות.

ויל' שהוא ע"ד האחדות דשמחית (סוף כל המועדות — ראה ר"ז (לרי"ף) מגילה לא, א), שהיא מצד בחי' מקיף בעצם (כמשנת בלקו"ש חיד שם ע' 234 ואילך). ולהעיר, ששרש ענין הסוכות עם יו"כ א' הוא אלא שזה בעליי וזה בירידה (סדור ש' הסוכות רס, סעי'ב) — והרי יו"כ, הוא גמר העלי דר"ה, ושמחית גמר הירידה דתגה"ס.

44 לקו"ת נצבים נא, ב ואילך. ובכ"מ. מפע"ח שער ר"ה פ"א ג.

45 אין זה סתירה להמבואר בכ"מ שביה"כ הוא עליית המלכות עד עתק (והירידה וגילוי הוא ליום תגנו, בתגה"ס) — כי גם ביו"כ ישנו תגלוי למטה (אלא — בשלילה, ענינים ושבתון, כדלקמן בפנים סי').

אַרט וואו ס'איז שייך חטאים וכו' — און דאָרטן איז דער „עיצומו של יום הכ- פורים מכפר“⁴⁴, מצד דער התקשרות פון עצם הנשמה אין אלקות וואָס ווערט נתגלה ביום כיפור, ווערט אויפגעטאָן די כפרה וסליחה אויף חטאים וכו'.

דאָס גיט אויך אַ הסברה והמתקה וואָס דוקא אין „ליל יוה"כ נוהגין שקודם שמתפללין מתירים לכל העבריינים“⁴⁵:

ראש השנה קען מען זיך אויפהויבן העכער פונעם אָרט וואו „עבריינים“ און עבירות רירן אָז: ס'איז אָבער דעמאלט ניט שייך דער ענין אָז מ'זאל מיט זיי מתפלל זיין, מ'זאל זיך מיט זיי קענען מתחבר ומתאחד זיין אין זייער ציור פון „עבריינים“ דאָ למטה.

דוקא יום כיפור קומט מען צו צום אמת'ן אופן פון „ויעשו“⁴⁶ כולם אגודה אחת — אָז אפילו אידן, ווי זיי זיינען נאָך דערווייל אין דעם ציור פון „עבריי- נים“, ווערן נתאחד מיט אלע אידן, מ'איז מתפלל עמהם „באגודה“⁴⁷ אחת.⁴⁸

(54) רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ג. וראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1150 (ובהערה 3) — שגם לרבנן עיצומו של יום מכפר, אלא שזה גופא מתגלה ע"י התשובה, עיי"ש.

(55) שו"ע אדה"ז שם ר"ס תרי"ט. מפורש שם.

(56) נוסח תפלת של ר"ה ויום הכפורים.

(57) לשון אדה"ז שם. ע"פ מנחות כו, א (וראה דעת אב"י כריתות ו, ב). בחיי לתשא ל, לד (הובא בקיצור לשון בפרשיה לטור שם. אלי' זוטא שם). ועיי"ש שהוא דוגמת זה שה' מיניס דסוכות (גם ש. אין עושיין פירות" והערה) צ"ל „באגודה אחת“ (וראה לעיל הערה 47). וראה רש"י דלעיל הערה 25. (58) ע"פ המבואר בפנים י"ל בדא"פ (בפנימיות הענינים) הטעם שאומרים „על דעת כו' רק ביוהכ"פ ולא בשאר תעניות צבור — אף שמקור הדין הוא מחזיל (כריתות שם) „כל תענית * שאין בה מפורעי

נעמט זיך דער כח צו קענען מאַכן פון רשות הרבים אַ רשות היחיד, ליחידו של עולם“⁴⁸.

ו. אַט דער חילוק הנ"ל אין דער אחדות פון אידן צווישן ר"ה און יו"כ, שפיגלט זיך אָפּ אין דעם חילוק צווישן זיי בשייכות צום ענין התשובה:

ר"ה זאָגט מען ניט קיין וידויים⁴⁹ וכיו"ב: אין די תפלות וכו' פון ר"ה ווערט ניט דערמאָנט (דרך וידוי⁴⁹) — ניט וועגן חטאים און אפילו ניט וועגן דער סליחה וכפרה. משא"כ יום כיפור איז דער „יום הסליחה וכפרה“⁵⁰ און מ'זאָגט וידוי⁵¹ וכו'. און דער טעם החילוק י"ל בדא"פ⁵²:

די עבודה פון ר"ה איז די הווה מצד עצם הנשמה ווי זי איז מושרש אין עצמות, נאָך העכער פון שורש התורה והמצוות — און מצד דער מדריגה איז לכתחילה נישט קיין אָרט פאַר חטאים. דעריבער איז דאָן אויך ניט שייך צו ריידן וועגן סליחה וכפרה, אפילו ניט וועגן דעם עילוי פון זדונות נעשו לו זכיות וכו' — ס'איז דעמאלט די בחירה חפשיית פון עצמות אין נשמות ישראל, וואָס מצד דעם ווערט נתעורר דער תענוג ורצון אין „תמליכוני עליכם“⁵³.

יום כיפור אָבער ווערט דער שורש ועצם הנשמה נתגלה למטה, אין דעם

(48) ראה גם לקו"ש ח"ט ע' 159 ואילך (בנוגע האחדות של בני. וראה שם לפני ע' 157 ואילך) בפ"י גדול ה'... בעיר אלקנה'.

(49) שו"ע אדה"ז א"ח סתק"פ ס"ב.

(50) לשון אדה"ז שו"ע א"ח ר"ס תרו. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז.

(51) רמב"ם שם. מפורש ושו"ע אדה"ז סתרי.

(52) ראה לקו"ש ח"ד ע' 1360 באר"א.

(53) ראה המשך ר"ה תשי"ג פ"ט ופ"ד. ובארוכה — לקו"ש ח"ד שיחה לר"ה. לעיל ע' 164. לקמן ע' 351.

(*) ולהעיר מהשינוי: במנחות שם. בהרצאה (וברשי: כשהן מחטנין כו'; בפרש"י (ובח"י) תשא שם. תעניתונו ותפלותינו (ובכש"ט שניח: בגמרא

קומט פון דעם „רעב“ גופא — איז ביי אלעמען בשווה.⁶¹

משא"כ די עבודה פון ר"ה, כאטש אז די עבודה גופא איז מצד צם הנשמה וואס איז העכער פון התחלקות, איז דאס אבער נאך בשעת דער עבודה (תפלה כו') גופא; אבער לאחר התפלה⁶², ווען מען „גייט אוועק“ פון דער עבודה און מ'פארנעמט זיך מיט „אכלו משמנים ושתו ממתיקים“⁶³ — איז די „אכילה“ און „שת“ ביי יעדערן באופן אחר.

ח. און דאס איז אויך דער עילוי שלא בערך אין פ' וילך לגבי פ' נצבים:

אין פ' נצבים רעדט זיך וועגן דער אחדות פון אלע אידן (פון „ראשיכם שבטיכם“ ביו „חוטב עציך עד שואב מימך“) ווי זי קומט מצד דעם וואס זיי זיינען דעמאלט „נצבים ג' לפני ה' אלקיכם“, וואס דאס מיינט אז „כו' לם מחתלים למעלה במקור חוצבם“⁶⁴ — „לפני ה' אלקיכם“.)

פ' וילך אבער רעדט וועגן דער אחדות ווי זי ווערט נתגלה ביי אידן למטה, ווי זיי שטייען בדרגתם ה'; און דאס איז כוונת הכתוב „וילך משה וידבר ג' אל כל ישראל“ — משה רבינו במדרגתו איז „געגאנגען“ און נמשך גע-ווארן („וידבר“) צו אלע אידן ווי זיי שטייען אין זייער מדרגה; אבער לאידך, איז דאס די זעלבע הליכה והמשכה צו „כל ישראל“ בשווה, ווייל

ז. מצד דעם וואס די אחדות ביום כיפור ווערט נמשך אין אידן ווי זיי זיינען למטה — ווערט זי דעריבער אויסגעדריקט (ניט נאך אין עניני הנשמה, נאך) אויך אין עניני הגוף:

אין די חמשה עינויים פון יום כיפור איז ניטא קיין חילוק צווישן איין אידן מיטן צווייטן. אין א קיום מצוה (חיובית), און אז ענין פון פעולה ועשי, זיינען דא חילוקים אין דעם אופן ודרגת הקיום צווישן צדיקים גדולים און אנשים פשוטים וכו'; אבער אין אז ענין פון עינוי ושביתה — איז דאך אין דעם „ניט“, אין דעם העדר — ניטא קיין אונטערשייד צווישן איין איד און א צווייטן.⁶⁵

אזוי אויך בפנימיות הענינים: דער „לחיותם ברעב“⁶⁶ — דער „חיות“ וואס

ישראל אינה תענית כו' (טור וש"ע אדה"ז שם)

— כי דוקא ביהכ"ס מתגלה אחדות של כל ישראל ומרומז בהטעם (כריתות שם. הובא בטור וש"ע אדה"ז שם). חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטורת — כי קטורת היא העבודה העיקרית דיוהכ"פ, וצ"ל „דקה מן הדקה“ (יומא מה, א. כריתות שם). הרמז לבחי' „דקה מן הדקה“ שבנשמה, עצם הנשמה, שמצד בחי' זו נעשה האחדות של כל ישראל והם מתכפרים [ויומתק עפ"י מה שהביא בטור מחזיל דכריתות דוקא, ולא דמנחות שם (שגלמד זה מלולב, כנ"ל הערה הקודמת)].

59 ראה ע"ז ד"ה אתה אחד לאדהאמ"צ (מאמרי אדהאמ"צ — קונטרסים ס"ע י ואילך). ובארוכה — לקריש חט"ו (ע' 227 ס"ג ואילך) — לענין המעלה בשביתה שבת. וע"ש, שזה ששווין הכל במצוה זו הוא מפני שהיא בעצמות הנפש בבחי' יחידה.
60 תהלים לג, יט. לקרית שה"ש סד"ה הגר יפה.

61 להעיר מהבבואר (לקרי' תוספות ליוקרא בסופן. ע"ר ש' יוה"כ פ"ה. המשך תרס"ו ס"ע קה ואילך. ע' תקמב. ועוד) שהענינים דיוהכ"פ ענינים תענוג העצמי הפשוט. (בלתי מורכב).

62 ראה ש"ע אדה"ז אריה ר"ס תקצו.

63 נחמ"י ח. י. ש"ע אדה"ז שם ס"י תקפג ס"ד. סתקצ"ז ס"א.

כל תפלה כו'. וראה חזא"ג מהר"ל כריתות שם; בבחי' שם „כל אגודה שאין בה כו'“; וביל"ש אמור (כ. מ): ישראל לא ישובו לארצם. ואכ"מ.

דער דיבור משה „באזני כל קהל ישראל“ איז ניט נאָר צו זייער עצם הנשמה למעלה, נאָר עס קומט אַראָפּ און פועלט תמימות ושלמות אין זייער כחות הגלויים, ביז אין אַלע אברים וגידים.⁶⁹

ט. די הוראה מכל האמור בנוגע לפועל:

די עשרת ימי תשובה זיינען א זמן מסוגל צו מוסיף זיין אין אהבת ישראל. בשעת דער „בהתאסף ראשי עם“ איז ניט בשלימות — עס פעלט אין דער אחדות מיט אַלע אידן — אין וואָס פאַר א מצב זיי זאָלן נאָר זיין — מיינט דאָס ניט נאָר אַז עס פעלט אין א פּרט, נאָר דאָס איז נוגע צום כללות/דיקן ענין פון „תמליכוני עליכם“ אויף גאַנץ כלל ישראל.

און וויבאַלד אַז מען דאַרף זיך גרייטן צו יום כיפור, דאַרף די אהבה צו יעדן אידן זיין ניט נאָר אין אַן אופן אַז ער פאַרקוקט יענעם רע — אַז ער זעט לכתחילה נאָר דער טוב שבו און דערפאַר האָט ער אַן אהבה צו אים און איז זיך מתאחד מיט אים — נאָר אפילו ווען ער זעט דעם רע ביי יענעם, ווייזט ער פונדעסטוועגן אַרויס אַן אהבה צו אים, אַז אַ חשבון; וואָס די אהבה דריקט זיך אויס אין אַ התעסקות גדולה והשתדלות יתירה צו העלפן יענעם מבטל צו זיין דעם רע.⁷⁰

דאָס איז דער חיבור פון עצם הנשמה למעלה מיט דער נשמה ווי זי איז למטה.

ועד"ז איז עס אינעם ענין פון הקהל: פון איין זייט זאָגן חז"ל⁶⁴, אַז „אנשים באים ללמוד נשים באות לשמוע טף .. ליתן שכר למביאיהן“, וואָס דאָס ווייזט, אַז די אחדות פון הקהל איז אין אַן אופן וואָס גיט אַן אַרט צו חילוקי דרגות (ניט ווי די אחדות פון ר"ה כנ"ל); לאידך אַבער, דוקא אין דעם אופן פון „הקהל“ (מיט חילוקי דרגות הנ"ל) איז „המלך עומד כר וקורא“⁶⁵ — די קריאת התורה דורכן מלך וואָס נעמט אַרום גאַנץ קהל ישראל באופן שוה⁶⁶ (כנ"ל סעיף ד): מען איז קורא וממשיך די אחדות פשוטה פון אַלע אידן („קהל“) אין דעם אַרט פון חילוקי דרגות כנ"ל.⁶⁷

ביז ווי ער איז מסיים אין סדרה „וידבר משה באזני כל קהל ישראל ג' עד תומם“ — וואָס דער פירוש הפנימי אין דעם איז, אַז „עד תומם“ איז פון לשון תמימות ושלמות⁶⁸ — פון אידן:

(64) נסמן לעיל הערה 35.

(65) ע"ד המבואר בהמשך תער"ב ח"ב פ' שסד — שע"י כל אופני לימוד התורה נמשך עצמות אים, עיי"ש. ולהעיר מלשון הרמב"ם שנתקן לעיל הערות 40, 36.

(66) ובזה הוא העילוי באחדות של הקהל על האחדות של שמחת בית השואבה בכלל, ד.כ. כל העם .. כולן באין לראות ולשמוע (רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"ד) — כי בשמחת ביה"ש ישנם חילוקים בהשמחה בין „כל העם“ וגדולי חכמי ישראל כר ש.הם שהיו מרקדין כר ומשמחין כר (רמב"ם שם); משא"כ בהקהל שקריאת התורה ע"י המלך מאחד כל ישראל באופן שוה.

(67) להעיר מהשקוט (צפע"ג כללים ע' צבור, ושי"י וראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 113 ואילך) אס בצבור יש מציאות של פריטם. ולהעיר מצפע"ג עה"ת (הפטרות ואתחנן ע' לא): ואיה לעיל יהי שני המעלות.

(68) ע"ד פ"י זח"ג (קטג, ב) עה"ס במדבר הזה יתמו.

(69) ראה לקרית נצבים (מה, ג) בפ"י „תמים תהי עם ה'“.

(70) ראה תניא פלי"ב: למשכן בחבלי עבודת אהבה וכולי האי ואולי יוכל לקרין לתורה ועבודת ה'.

און דורך דער התעסקות אין „(מבצע) זוכה צום „תמליכוני עליכם“ בגלוי, מ'האט אַ חתימה וגמר חתימה טובה ביום הכיפורים, לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות בטוב הנראה והנגלה.

(71) ראה בארוכה קונטרס אהבת ישראל (קה"ת. תשל"ו).

(משיחת ש"פ וילך תשל"ב)

וילך ב

תבוא וכתוב כי אתה תביא: און זיין ענטפער איז: (כתירוף הגמרא) אז דא (תבוא) רעדט זיך וואס משה האט געזאגט צו יהושע'ן (זקנים שבדור יהיו עמך כו') און דארט ווערט דערציילט וואס דער אויבערשטער האט געזאגט צו יהושע'ן (תביא על כרחם כו').

בפשטות איז אבער שווער צו לערנען אזוי אין רש"י — ווייל:

(א) דעמאלט וואלט רש"י געדארפט אנהויבן זיין פירוש, ולהלן הוא אומר כי אתה תביא גו"י, ע"ד ווי ער שרייבט אין אנדערע ערטער¹⁰?

(ב) רש"י האט געדארפט ברענגען אין דעם דבור המתחיל נאר דעם ווארט „תבוא“¹¹ (אדער „תבוא את העם“¹²) — פארוואס איז ער מעתיק די אלע ווערטער „כי אתה תבוא את העם הזה“?

א. אין פסוק „ויקרא משה ליהושע ויאמר אליו גוי חזק ואמץ כי אתה תבוא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע ה' גוי ואתה תנחילנה אותם“, שטעלט זיך רש"י אויף די ווערטער „כי אתה תבוא את העם הזה“ און איז מפרש: ארי את תיעול עם עמא הדין² משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך הכל לפי דעתן ועצתן אבל הקב"ה אמר ליהושע כ"י אתה תביא את בני אל הארץ אשר נשבעתי להם: תביא על כרחם וכו' (כדלקמן סעיף ד').

וואס איז דא שווער אין פסוק וואס צוליב דעם מוז רש"י אראפברענגען דעם לשון פון תרגום און די גאנצע אריכות פון זיין פירוש?

זאגן מפרשים⁶, אז רש"י קומט פאר-ענטפערן די סתירה פון די צוויי פסוקים — ובלשון הגמרא: „כתוב כי אתה

(8) ורש"י מקדים פירוש התרגום שאל יעלה על דעתך .. שצריך שיתפרש כי אתה תבוא את העם הזה פועל יוצא (כמו „תביא“ כו') — רא"ם כאן, ולהעיר מתיב"ע כאן: מתמני כו'.

(9) כבלקח טוב (פס"ז) עה"פ. או כהלשון בסנהדרין (זהר) שם.

(10) לדוגמא (בפרשה הקודמת) — פרש"י נצבים כט, ב.

(11) וגם בגמרא (ובזהר) לא העתיק כ"א „כי אתה תבוא“¹¹. וגז' שמעתי „כי אתה“ י"ל שהוא רק סימן לאיזה כתוב הכוונה, ולהעיר שבוחר הלשון „ולבחר תביא“ (ולא „כי אתה תביא“).

(12) מכיון שעפ"ז משתנה הפירוש ד"א „עם“.

- (1) פרשתנו לא, ו.
- (2) לשון התרגום. וראה לקמן הערה 17.
- (3) בדפוס ראשון דרש"י: שכנה עמה, ובדפוס שני: עמוד עמה.
- (4) פרשתנו שם, כג.
- (5) הטעם שרש"י מעתיק גם תיבות אלו * („אל .. להם“) — שלכאורה הו"ל להעתיק רק התיבות „כי אתה תביא“ (את בני ישראל), כמו שלא העתיק בהד"ה התיבות מן הכתוב כאן „אל .. להם“ — כי רק מתיבות אלו רא"ם שהם דברי הקב"ה (ולא דברי משה) כפרש"י שם **.
- (6) ראה רא"ם, דבק טוב ושיח כאן.
- (7) סנהדרין ח, א, ועד"ז בזהר פרשתנו רפד, א.

(*) אבל בחכמת שלמה שם (נהובא גם בגליון הש"ס שם — בהשמיט תיבת „הזהר“ וכ"ה בראש שם): כי אתה תבוא את העם הזה וכתוב כי אתה תביא את בני ישראל. וברש"י שם (בהד"ה): „כי אתה תבוא את העם“ (אבל ברש"י בע"ז: כי אתה תבוא וגו'). ואח"כ — „כי אתה תביא“.

(*) אבל בדפוס ראשון דרש"י, וכן בכמה כתי' רש"י — „בני ישראל וגו'“.

(**) ברמב"ן שם (וראה גם רא"ם שם) גרים ברש"י: כמו שמפורש אל הארץ אשר נשבעתי להם ואנכי אהי עמך. וראה שקו"ט במיני תרגומא שם.